

VÁSÁROSMISKE

Településképi Arculati Kézikönyv

2019

TARTALOM

BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ	3
VÁSÁROSMISKE BEMUTATÁSA	4
ÖRÖKSÉGÜNK, BÜSZKESÉGEINK	8
TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK.....	19
A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK.....	26
JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK.....	48
JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK.....	55

BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

Kedves Olvasó!

A 2016. évi LXXIV. törvény a településkép védelméről markáns változást hozott mindennapi életünkbe, hiszen egy rendezettebb jogszabályi környezetet teremtett az épített- és táji környezet számára a településeken. Ez azt is jelenti, hogy a településkép védelméről minden településen, immár külön, helyi rendeletet kell alkotni, ami a helyi építési szabályzat mellett fontos szabályozó elem lesz főként az építkezések, átalakítások, felújítások során. A helyi településképi rendelet megalkotásához, jelen Településkép Arculati Kézikönyv nyújtja a szakmai alapot.

A Kézikönyv, amit most kezében tart, egy olyan útmutató, ami közérthető formában hivatott elmondani és elmagyarázni, azokat az építészeti irányokat és javaslatokat, amiket a település épülő, fejlődő jövőjében majd az itt élőknek és a beruházóknak alapul kell venni. Többnyire a „Hogyan?” kérdésre ad egzakt választ, a településen már fellelhető jó példákkal és egyéb magyarázó ábrákkal. Célja, hogy közérthető módon nyújtson segítséget a mindennapokban.

A Kézikönyv egyik legfőbb célja az értékmegőrzés, az épített örökségünk megóvása a jelen és jövő generációk számára. Bízunk benne, hogy a Kézikönyv valóban használható lesz az Ön számára és megfelelő alapot biztosít arra, hogy sikeresen megvalósítsa céljait, ezzel is gazdagítva a települést!

Reméljük, a Kézikönyvet tovább bővíti majd jó példákkal, ezzel is segítve a Kézikönyv és egyben a település folyamatos fejlődését!

Virág Attila

geográfus

VÁSÁROSMISKE

2

BEMUTATÁSA

Vásárosmiske a Sárvári Járás községi jogállású, kistelepülése. Népessége ma 354 fő (KSH, 2018). Az **Alsó-Kemeneshát** e nyugodtabb domborzatú tája változatos hasznosítási lehetőségekkel bír. Északon a szőlőhegy déli lejtőinek klímája a szőlő- és gyümölcstermesztés, turizmus helyszíne, alatta húzódik a falu és a mezőgazdasági területek, délen pedig összefüggő erdők borítják a tágas határt.

A település majdhogynem a **8-as főút** és az **M86-os autópálya** között félúton található. Utóbbi segítségével még Szombathely, mint fontos ingázási célpont is gyorsan és biztonságosan elérhető. Ugyancsak kedvező a 84-es főút közelsége, mely többek között a Balaton Régióval képez kapcsolatot. A javuló elérhetőség szintén változásokat generálhat. **Az új építkezések esetében igyekezni kell az eddig idegen formák megfelelő adaptálását, a hagyományos építészeti megoldások továbbörökítésére.**

Történet, településfejlődés

A falu első írásos említése igen korai, 1272-ből származik, már ekkor vásártartási joggal rendelkező **mezőváros** (oppidum) volt, ezt jelzi mai névalakja is. Kiemelkedő szerepét már a kezdetekkor is erdeinek, jó minőségű talajának és természetesen a szőlőművelés lehetőségének köszönhette. A kiváló közlekedésföldrajzi helyzet és helybőség miatt Miske hosszan elnyúló **útifaluként** kezdett formálódni. A sűrű településhálózat és a sorozatos megpróbáltatások később úgy hozták, Miske jelentős település maradt ugyan, de megmutatkoztak növekedésének korlátai is. A 17. század végén 266 fő élt itt, **az első hazai népszámlálás idején (1787) pedig már 436 főt írtak össze.**

A népszámlálás idejéből származó első katonai felmérés térképén már látható a majorság és a kinyíló terek, ahol vásárokat tarthattak:

A második felmérés a 18. század közepének tájékán történt, ekkor már szinte a mai értelemben vett „ófalú”, a templom és a művelt szőlőhegyek is szépen kirajzolódnak.

Az 1857-es kataszteri térképen részletesebben **megfigyelhetjük a hosszú szalagtelkes utcaképet** és a jellemző telepítési rendet, továbbá azt is, hogy orsós kiteresedés helyett inkább **rendkívül széles szabályozási vonal** fut végig a falun. A keleti részeken már ekkorra kiépült az **organikusan, a természet formáit követve formálódó településrész** is. Ezek a struktúrák ma is jelen vannak, a település fontos értékei.

A második világháborút megelőző időszakban a lakosságszám a 800 főt is majdnem elérte, azonban ezt követően a térségben általános módon csökkenni kezdett a népesség. A majorság helyén létesült TSZ nem bírt jelentős népességmegtartó erővel, a hagyományos mezőgazdaság válsága a föld kincseiből élő közösség elé új kihívásokat állított.

Egy 1978-as légifotón (lent) már szinte mintha a mai falut látnánk annak új, tervezett lakóutcával. Az új utcák azonban elsősorban nem az államszocialista idők sátoztetős (1960-as és 1970-es évek), kétszintes családi házas (1980-tól) típusházainak képével jellemezhetőek, azok csak pontszerűen vannak jelen. A ma álló házak jórészt 1946 előttiak, rendkívül idősök, sokuk pedig szintén az 50-es évek végéig felépült, így a népi építészeti hagyományos formáit részben átörökítve illeszkednek a településképbe.

A jelenlegi folyamatokat ismerve új utcák kialakulására kevésbé lehet számítani, de az átalakulás továbbra is jellemző lesz. Ez az épületállomány fiatalodásával járhat, ezért **ügyelni kell a településkaraktert meghatározó jellemző részletek, arculati elemek megőrzésére, továbbörökítésére.**

Ott, ahol már tömörszerű, esetleg utcaszintű megjelenésekről van szó, a szomszédsági kapcsolatok révén erős az **egymásra hatás, a csoportdinamika, az épületek fiatal kora ellenére is már „szokások” alakulnak ki.** Ezek a fajta interakciók a pontszerűen megjelenő új házak esetében azonban még nem elég fejlettek, így azoknak a megjelenésük is eklektikusabb, figyelemmel kell kísérni tehát a megújuló területek folyamatait.

Előtérben a déli lankák, a horizonton a település:

Időszak	Darab	Arány
2001-2014 között	3	1,63%
1991-2001 között	10	5,43%
1981-1990 között	11	5,98%
1971-1980 között	4	2,17%
1961-1970 között	21	11,41%
1946-1960 között	57	30,98%
1946 előtt	78	42,39%

A lakásállomány "korfája"
(forrás: lechnerkozpont.hu)

ÖRÖKSÉGÜNK, BÜSZKESÉGEINK

3

Épített környezet, települési táj

A középkori eredetű Római Katolikus templomot gróf Batthyány Lajos építtette át 1791-ben, így az már a késő barokk jegyeit hordozta, ám később klasszicista stílusban átépítették. Az egyszerű megjelenésű, de markáns tömegformálású épület ma műemléki védelem alatt áll, szomszédsága műemléki környezet. Előtte a két nagy háború hősi halottainak emlékműve áll, melyet 1949-ben állítottak. Különös értéke, hogy a települési és térségi arculatba illeszkedő helyben előforduló terméskőből, bazaltból építették fel:

A helyi védelem alapja a népi építkezés gazdag öröksége. Helyi védelem alatt áll számos lakóház, sőt még udvari melléképület is. Többségük a település főutcáján található, gyakran szomszédsági területeket alkotnak, így a Kossuth Lajos utcában helyesen **védett utcaképek** is kijelölésre kerültek. Védett művi érték egyedül a legfiatalabb Dózsa György utcában nincs. A falu házain látszik, a közösséget jómódú, prosperáló gazdák és egy szűk polgárosodott réteg lakta annak fénykorában.

Védett kisparaszti lakóház a Petőfi Sándor utcában:

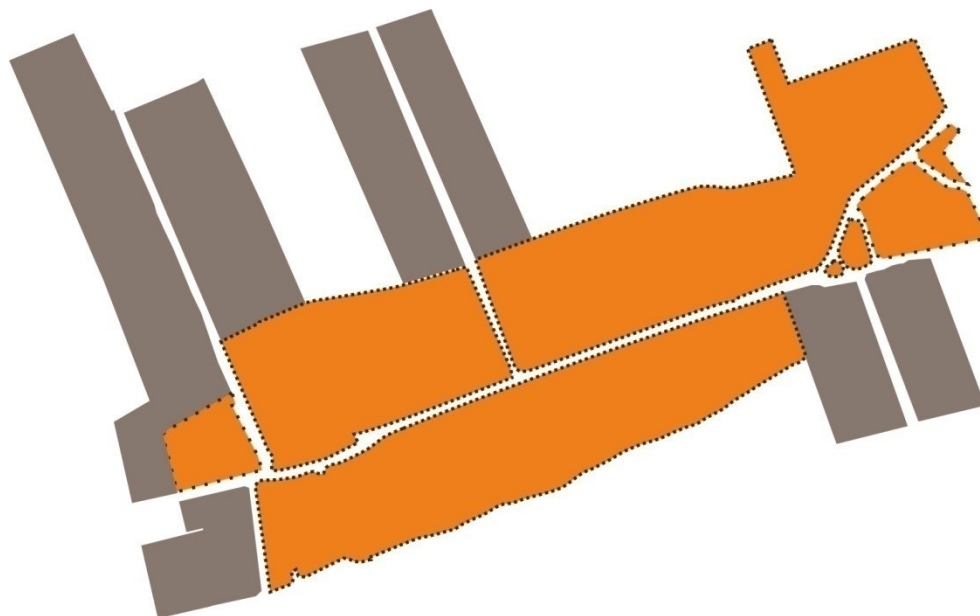
Polgáris telepítésű és megjelenésű módosabb lakóház a Kossuth Lajos utcán:

A település fejlődését bemutató fejezet és a védett utcaképek területi elhelyezkedése alapján érdemesnek találjuk megfontolni az „ófalú” helyi értékvédelmi területté nyilvánítását.

Ez az intézkedés a kialakult telepítési struktúrák, a hagyományos telekrendszer, a jellegzetes futású utcahálózat, a telkek utcai vonalának megőrzését szolgálná, azaz a településkép minőségi formálásnak kulcseszköze lehetne.

Javaslatunk szerint e terület magja a Kossuth Lajos utca lenne, mely nyugaton a Vásártér utcában található közintézményi és szolgáltató épületekkel és telkeikkel zárulna, keleten pedig az említett organikus mag határolná (az ábrán sárga kiemeléssel):

Helyi védelem alatt áll továbbá több szakrális emlék, útmenti kereszt is. Ezeket az egyedi tájértékeket a tágabb térségben, így itt is féltő gonddal őrzik, a túrautak által átszőtt vidék képét is meghatározzák.

Külterületi stáció, háttérben a Ság-hegy:

Belterületi keresztek, melyek kapcsolatot teremt a települési táj és a természeti területek között:

A Belső-hegy lábánál álló **klasszicista kápolna** szintén helyi védettséget élvez, keletkezését 13 helyi szőlősgazdához kötik, akik az 1700-as évek végén határoztak a szakrális hely létesítéséről:

A település központjában evangélikus harangláb, vagy más néven harangtorony áll, mely színében tökéletesen illeszkedik a településkarakterhez:

Értékes, kiemelésre méltó védett érték az az idős kőfal, melyet a Vásártér térségében találunk. Jó példaként szolgál támfalak, telekhatárok létesítéséhez is:

A Kossuth Lajos utca keleti végénél két egyedi tömegformálású védett ház áll.

Az egyikük a lenti képen látható barokkos színekkel és kontrasztokkal, Haidekker-típusú fonott kerítéssel rendelkező kúriaszerű épület.

A másik egy egyedi esővetős oromzattal rendelkező, parasztházak jegyeit is felvonultató épület.

A parasztház, a provinciális művészet (provinciális jelentése itt „vidéki”) leképeződése. A provinciális stílus művészei a nagyközönség számára hozták létre a népi életbe, környezetbe épülő barokkos alkotásokat, mint például falusi templomokat, útszéli kereszteket. Ennek laikus elterjedését jellemezték parasztház névvel, mely azon túl, hogy sem pejoratív többlettartalommal nem rendelkezik, nem is feltétlenül jelent pusztán paraszti alkalmazást, a módosabb gazdák körében is rendkívül kedvelté vált. (Magyar Néprajzi Lexikon alapján).

Kistelepülések számára kiemelten fontos az **egészséges és inspiráló lakó- tanuló és munkakörnyezet** kialakítása, folyamatos fejlesztése, hogy továbbra is vonzó lakhelyül szolgáljanak, valóban használják is és magukénak is érezzék az itt élők a települést.

Az itteni közösséget láthatóan olyan, a környezetükre igényes emberek alkotják, akik között jól működik az építészeti kommunikáció, tanulnak egymástól, a jó példák így „ragadósak”, könnyen elterjednek. A település képe így rendezett, utcái, közparkjai tiszták, esztétikusak. A Vásártéren külön figyelmet érdemel a „Tündérkert”. **E parkban helyi gyümölcsfák ültetésével tisztelegnek a helyiek az újszülött gyermekek számára:**

A települési táj és a település életének meghatározó területe a Szombathelyi Egyházmegyei Karitás **Levendula-háza**. Az intézmény a megváltozott munkaképességű emberek számára biztosít ellátást és munkalehetőséget, mindezt a levendula, mint őshonos növény értékteremtő újratelepítésével és az ide tartozó épületek megóvásával.

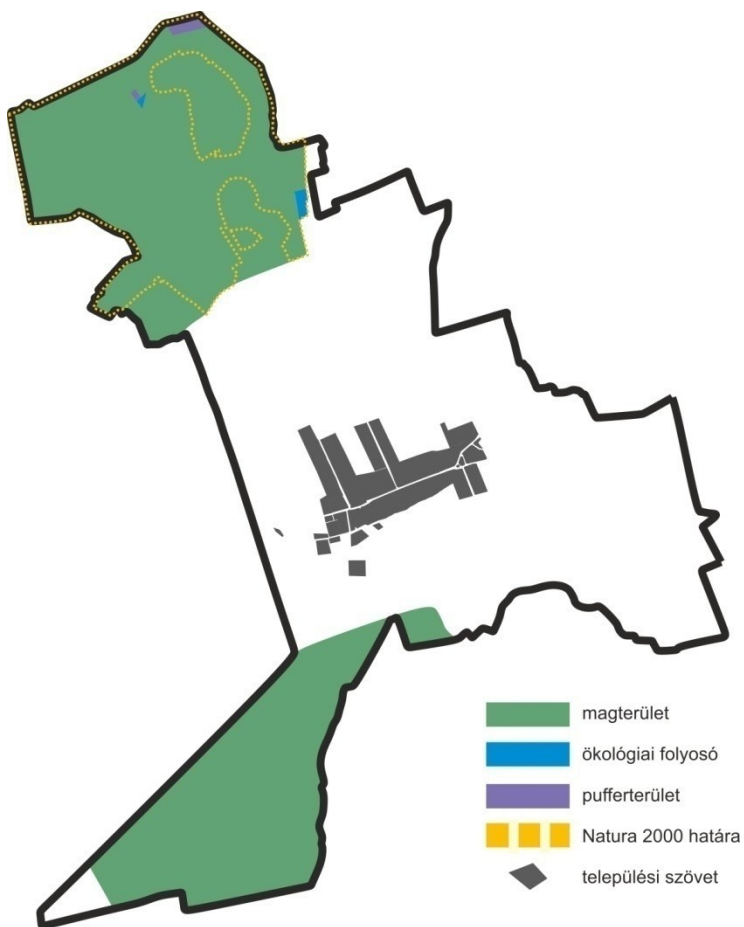
Helyi védett és egyben műemléki épített környezet és a mintegy 1200 fő levendula részlete:

Természeti környezet

Vásárosmiksén **Natura 2000-es különleges természetmegőrzési terület a Gércei tufagyűrű és láprét**, melynek része a sziklagyepes vegetációval rendelkező felhagyott bányaterület is és a keleti határrész „ex-lege” védett lápjai. Javarészt e terület a **Nemzeti Ökológiai Hálózat** foltszerű **magterülete**. Ugyancsak magterület a Csikászó-patak mentén húzódó gyepterület és az összefüggő déli erdőségek, noha a cseres tölgyeseket és erdei fenyőket mára a telepített akác jelentékeny mértékben kiszorította.

Mivel a Natura 2000-es terület átfedésben van a szőlőművelés alatt álló kertekkel, így a helyes településképi és tájképvédelmi szabályozás a településkép védelmi rendelet egyik legfőbb feladata.

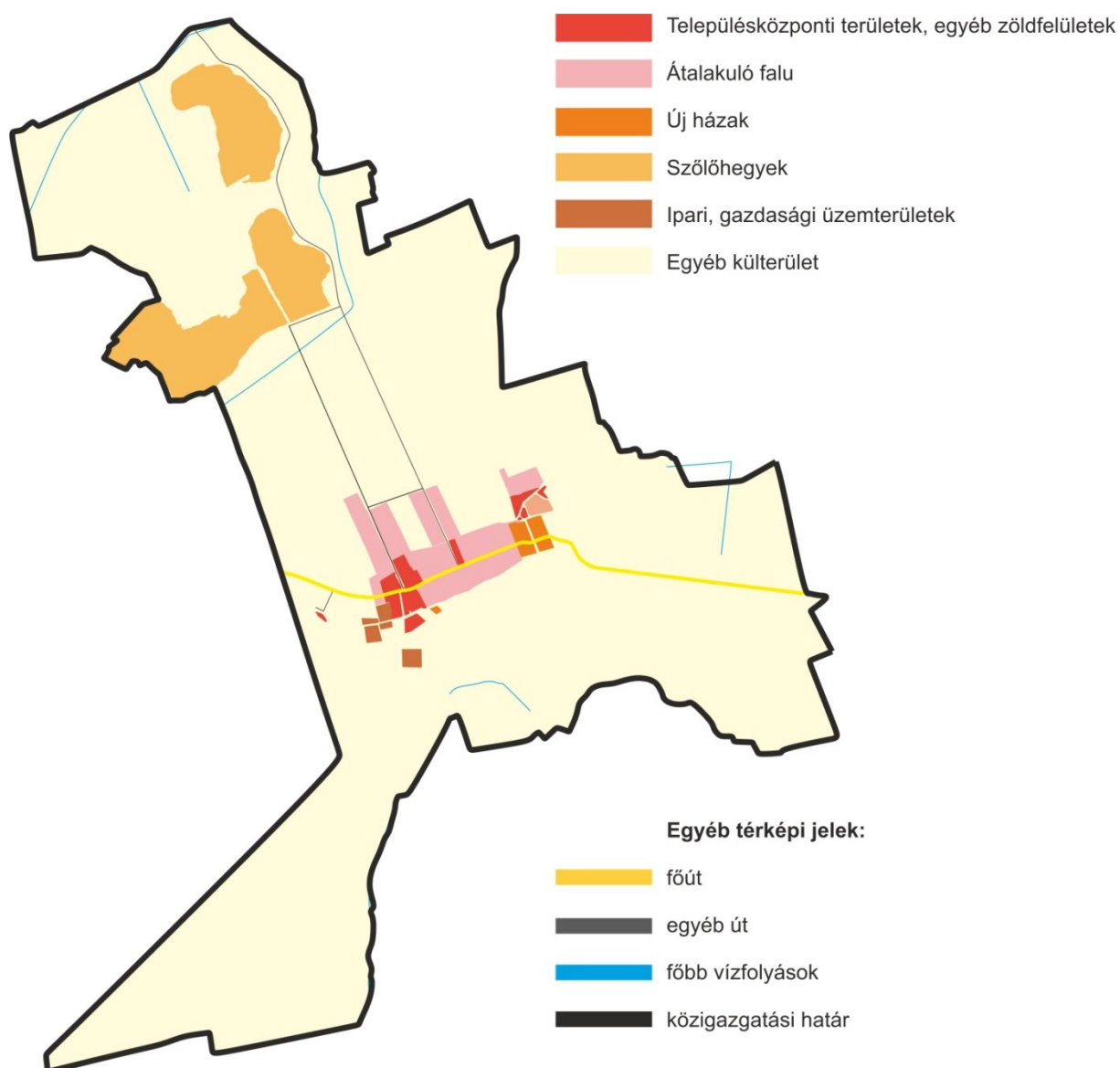

A felhagyott bányaterület és erdős határa, mögötte a szőlőskertek présházakkal:

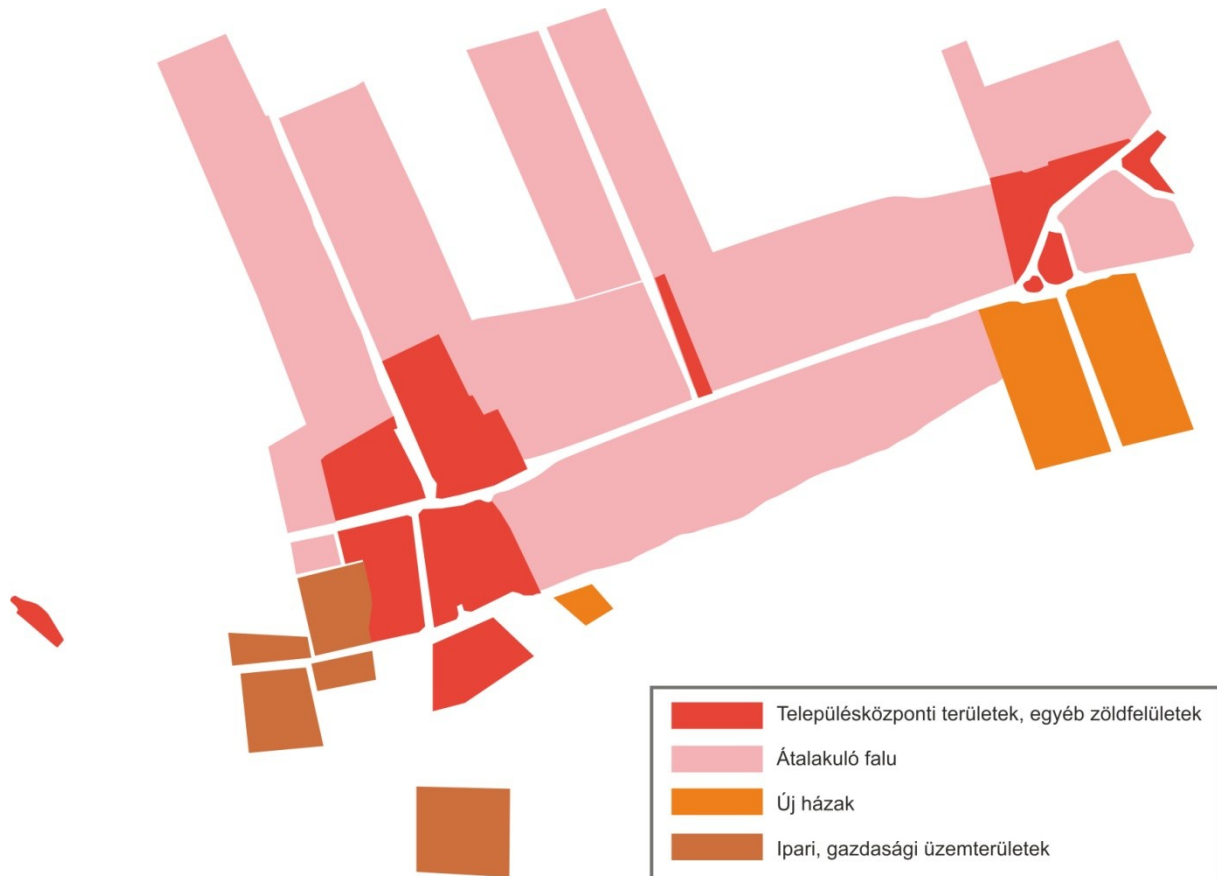

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK

4

Belterület és központi településrész:

Településközponti területek, egyéb zöldfelületek

E településrész a **központi funkciójú**, reprezentatív területeket foglalja magába. Az **épületek, közparkok** ez esetben a település belterületének szélén, vagy ahhoz közel találhatóak, így ezek fogadják az ide érkezőket. Az első benyomás fontossága miatt helyes kezelésük kiemelt feladat.

Ide tartozik a templom és a Levendula-ház épületegyüttese és környezetük, továbbá az orvosi rendelő és a mellette álló két védett lakóház (a 35. és a 36. helyrajzi számon) a mellettük található játszótérrel. Ugyancsak ide soroljuk a faluház, a tűzoltószertár és a mellettük található kiskereskedelmi egység, valamint a mögöttük lévő sportpálya által határolt területet, a Vásártér és a „Tündérkert” parkos környezetét, a vegyesboltot, a temetőterület, a település keleti szélén található jelentősebb közparkokat, zöldfelületeket és a bezárt vasútállomást annak környezetével.

Az állomásépület:

Településkarakteret meghatározó épület, a faluház:

Átalakuló falu

E karakterében elkülönülő terület a falu lakóterületeit, lakóutcáinak összességét foglalja magába, kivételt csak a Dózsa György utca képez. Ha a településen járunk, érezhetjük, hol húzódik a klasszikus ófalu határa, de elmondhatjuk, az újabb utcák is a hagyományokhoz való illeszkedés igényével formálódnak. **Az egységes kezelés szemléletmódja így a harmonikus falukép megőrzését, további fejlesztését szolgálja.**

Új házak

Kertvárosias igényű átalakulással pontszerűen számos helyen találkozhatunk, azonban a Dózsa György utca rövidebb telkeivel kifejezetten kedvez az ilyen célú építkezéseknek. Alapvető, a falumagtól eltérő új építészeti arculati elem lehet például a kétszintes építkezés, az egyedi telekhatár, a rendkívül intenzív közterületi zöldfelület tervezés és az összetett tetőformák használata.

Lakóház a Dózsa György utcában:

Szőlőhegyek

A „hegyeken”(Belső hegy, Púpos hegy, Baksa hegy, Külső hegy), az egykori zártkerteken aktív gazdálkodás folyik ma is, így épített környezetük is folyton változik, megújul. A tufagyűrűn való elhelyezkedés miatt fekvésük sajátos, részben **országosan védett területen találhatóak** a telkek és épített elemeik. Ennek köszönhetően a települési követelményeknek is speciális igényeket kell kielégíteniük.

A Belső hegy előtere:

A Púpos hegy:

Ipari, gazdasági üzemterületek

Ide tartoznak az egykori TSZ telephelyek, azokon kívül egyéb ipari létesítmény, zavaró üzem nem található a település területén.

Egyéb külterületek

Mint arra már kitértünk, Vásárosmiske rendelkezik ökológiailag fontos táji részletekkel. A külterület legnagyobb része ezeken túlmenően táblás szántó, erdőgazdálkodási terület, melyeket kis részben rétek és legelők tarkítanak.

Vásárosmiske egy régi képeslapon (forrás: hungaricana.hu):

A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

5

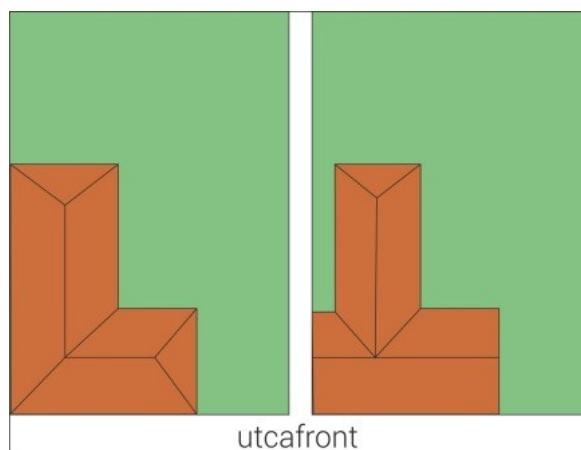
Átfogó településképi javaslatok

Telepítés

A községben jellemzően **oldalhatárra, az utca szabályozási vonalára párhuzamosan épült**, lakóházak tekinthetők hagyományosnak. A dunántúli háztípus jellemzője az „L” alakú, takart építkezés is megfigyelhető.

Javaslatok: átépítés, új ház építése esetén igazodjunk az adott településrészen kialakult telepítési struktúrákhoz, az előkertes, vagy előkert nélküli utcaképrészlet fenntartásával!

Kerülendő az utca szabályozási vonalától előrébb, vagy hátrébb való építkezés, mivel az rendezetlenséget sugall, már kis eltérés is megtörheti a telekrendszer képét.

Magasság

Egy utcakép, településrész, település karakter esztétikailag egyik legmeghatározóbb eleme a harmonikus rendet, egységességet sugalló hasonló épületmagasságok és épülettömegek.

Javaslatok: a községben számos jó példa található a települési térbe szépen illeszkedő, térdfalmagasítás nélküli tetőtér beépítésre. Ezeket tartjuk követendő példának. Vásárosmiske vonatkozásában különösen fontos, hogy a falu megőrizze egyszintes jellegét, ezt az új építkezők felé megfelelően kommunikálni kell.

Tetőforma, tetőhajlásszög, héjazat

Vásárosmiskén elterjedtek a lapos szöget bezáró (35-45° körüli) **egyszerű nyeregtetős, valamint a csonka-kontyolt tetők. A nyugodt tetőformákon túl az egyszerűen összetett típusok az elfogadhatóak.**

Egyforma hajlásszögek alkotta harmonikus rend:

Szerencsére már ma is szép számmal találunk jó példákat felújított és újjépítésű házak körében az illeszkedés igényével megvalósított tetőszerkezetre. **Mindig figyeljünk a jellemző részletek megóvására, beemelésére!**

Javaslatok: különösen kerülendő a fémesen csillogó tetőfedés! Szintén kerülendő a leginkább üdülő- és hétvégi házas, továbbá hegyvidéki területekre jellemző ragasztott- és bitumenzsindely fedés, valamint a kerámia-hatású nagyelemes műanyag- és fémszerkezetek!

Új építés esetén kerülendő a szokatlan tömeghatást keltő lapostető, félnyeregtető, a túlzottan alacsony szöget bezáró többszörösen összetett, tört gerincállású mediterrán típusú, kupolás, kúp, toronyszerű, ívelt fedélidomú tető kialakítása!

Ugyancsak kerülendő lakóépületeknél manzárdtető. Ez a megoldás alapvetően az 1900-
évek első évtizedeiben a kor úrilakjainak kúriaépületeinek idomait másoló historizáló építkezés eredménye volt, később pedig az államszocialista időkben a közintézmények sajátja lett, azonban Vásárosmiskén egyik korban sem terjedtek el.

Kerüljük a héjazatból erősen kiemelkedő tetőkibúvók, nyílászárók kialakítását! Korábban ez főként az 1980-as évek többszintes üdülőnek szánt típusházaira volt jellemző. Tetőablakot a tető síkjába illesztve alakítsunk ki, ezzel ellentétes már meglévő megoldások esetén javasoljuk azok átgondolását, átépítését! Több szint létrehozása, szintterület-sűrűség megváltoztatása az illeszkedés igényével, mint arra már egyszer kitértünk az épülettömeg arányainak jelentős megváltoztatása és térfalmagasítás nélkül **tetőtér beépítéssel** javasolt.

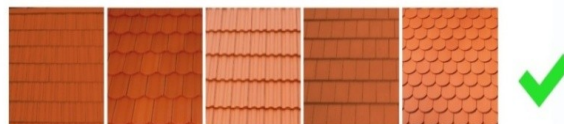

Ahogy a felújított tetőt bemutató lent mellékelt fotón is látszik, kedvelt és hagyományosnak tekinthető az **égetett, hódfarkú kerámiacserepek ívelt formája**, alapvetően e változat használatát szorgalmazzuk.

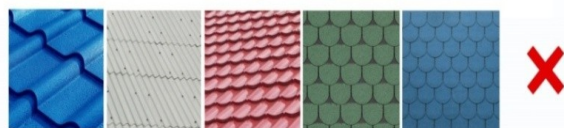

A XX. század elején a térségben általánosan elterjedt a palafedés lakossági használata is, ám Vásárosmiskén ez a módosabb gazdák által kedvelt megoldás kevésbé honosodott meg.

A héjazat felújítását mindig egységesen végezzük el, ne képezzünk eklektikus felületeket!

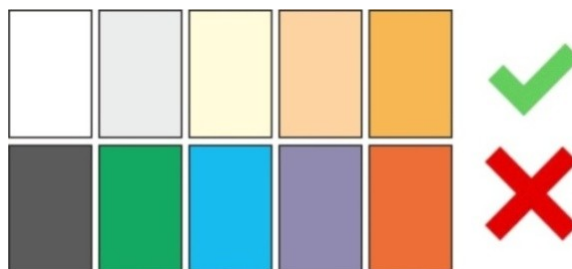
A héjazat színe a natúrbarnától a középvrösig tekinthető hagyományosnak. Ma már nem jellemző az ilyen megoldás választása, de **felhívjuk a figyelmet a nád-, zsúpfedés alkalmazásának tűzvédelmi veszélyeire.**

Homlokzat, oromzat

Hiába az utcára jellemző egységes telepítési- beépítési rend, tömegformálás, tetőalakítás, ha a tűzfal, az épület fő tömege tekintetében nem érvényesül a harmóniára törekvés. Az egységes utcaképet már akár egyetlen oda nem illő színű, díszítettségű megoldás is képes lehet jelentősen rombolni. Tekintsünk ezen részletekre is úgy, mint **kommunikációs eszközökre.**

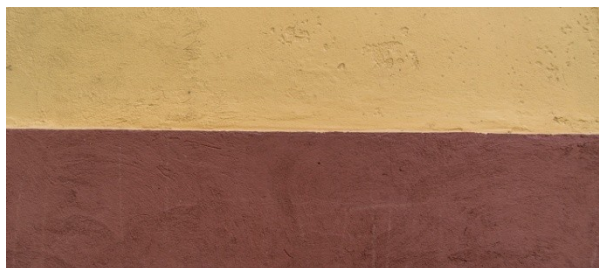
A településen hagyományosan a világos, **főként a fehér**, továbbá a pasztelles napsárga, esetleg enyhe barack színű mész alapú festékekkel fedett homlokzat tekinthető elfogadottnak és példaértékűnek. **A mész nyugodt, élő hatást kelt, idővel beérik, különleges természetességet kölcsönöz a felületnek.**

Javaslatok: különösen kerülendők a hideg színek, mivel azok a térérzet szűkítését idézik elő.

Lábazatok, talapzatok

Vásárosmiskén a lábazatok a népi építészeti hagyományokkal azonosan **vastagon meszelt**, festett stílusúak, vagy terméskőből rakottak. A természetes kő és egyszerű szürke festés mellett rendkívül elterjedt a **barnásvörös árnyalat** is.

Ki kell emelnünk a bazalt és kloritpala használatát is, mivel ezek a térség jellemző alkotókőzetei is. Ellenálló tulajdonságaik miatt lábazat és talapzat számára tökéletes választások, de ezen túlmenően nyílászárók keretezésére is szépen használhatóak.

Ügyeljünk arra is, hogy kerítésünk talapzata, oszlopai méretükben, színükben és anyagukban is harmonizáljanak főépületünk lábazatával, főszíneivel!

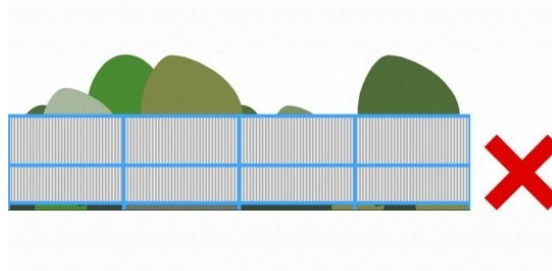

Kerítések, kapuk

A település csaknem egészére a kifejezetten magas félig áttört, vagy egészen tömör kerítések a jellemzőek. Talapzatuk jellemzően kőből épül. Sokszor a tömör kerítés félig áttört kapuzattal párosul.

Javaslatok: kerüljük a fémlemezes telekhatár kialakítását!

A csekély átmenő forgalom, a széles szabályozási vonalak és a gondos zöldfelület képzés miatt az utcafronton maximum 1,6 méter magas kerítés kialakítását ajánljuk, melyen a kapuzat oszlopai, bejárat kiskapuk enyhén túlnyúlhatnak.

Telken belül csakis áttört kerítés alkalmazható!

Nem tiltott a sövénykerítés sem. Ennek telepítése sok helyen ellentmondásos, általános érvényű javaslatok, hogy a falu szélein lévő házak esetében gondolkozzunk ilyen telekhatár létesítésén, továbbá ha lehet, meglévő kerítés mögé telepítsük a növényzetet. Különösen fontos ilyen esetben a sűrűség és magasság helyes megválasztása is, ne képezzünk falat, mely elzár, teljesen eltakar!

Áttört kerítés a hátsókert felé:

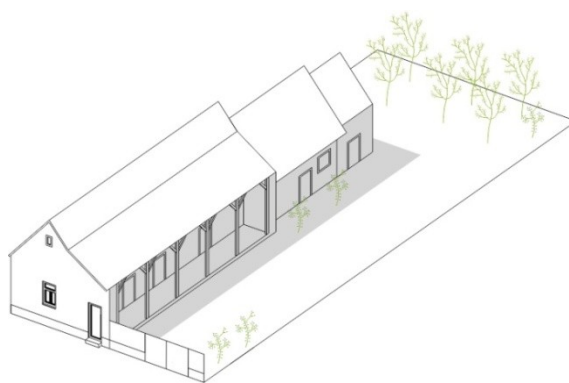

Hagyományos kerítés és illeszkedő kapuzat:

Udvari melléképítmények

A kertművelés hagyományai, a telkek jellemzően hármas tagolódása melléképítmények sorát hívja életre. Jellemző tulajdonosaik körében a házakhoz való hozzáépítés. Ezt a példát követve a szabadon álló melléképületek is többnyire csak az udvar adott felét használva, **a lakóépületek mögött sorban** helyezkednek el. Amennyiben erre nincs mód, törekedjünk a melléképületek olyan elhelyezésére, hogy ne uralják telkünk összképét, arányosak legyenek főépületünkkel, **kerüljük a rendezetlenséget, "bódésodást"!**

Kertek, utcafrontok, zöldfelületek

A kertek, utcafrontok megfelelő zöldfelületi tervezésével a közösséget alkotók is hozzájárulnak a már említett **egészséges, inspiráló, idelátogatók, átutazók számára is vonzó környezet** kialakításához.

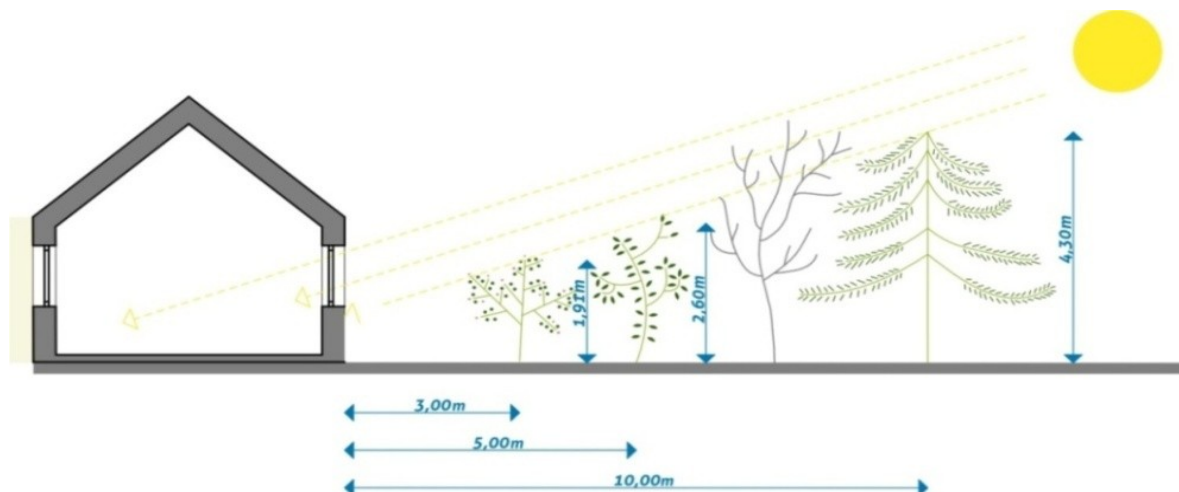
Javaslatok: esztétikai és egészségügyi okokból is kerülendő nagyobb, összefüggő felületek zárt burkolattal való lefedése. Járműbejárók esetén is fontoljuk meg csupán a nyomvonal gyeprácsos, vízáteresztő kavicsréteges, vagy tömörített talajos lefedését.

A községben is elterjedt és ajánlott örökzöld növényzet telepítése, ám tájidegen tujafélék helyett inkább a **meszes talajt kedvelő fenyőféléket**, de leginkább az őshonos gyümölcsfákat ajánljuk. **Vas megyében általános kép a meggyfák szegélyezte utca.** Ugyancsak kerülendő a nem csak itt, de a megyében és országosan is számos helyen divatos dísznád. **Mindenképpen javasoljuk az ökológiai viszonyok figyelembevételét is.**

Előkertbe, épületünk elé ne ültessünk magas szárnövésű fákat, cserjéket! A telepítés-, valamint a lombsűrűsége is ügyeljünk, hogy a zöldfelület ne takarja el épületünket, vagy annak jellemző részleteit, ne képezzen falat, mely elzár! Fontos, hogy a telepítési távolságokat is jól válasszuk meg, hiszen épületünk benapozása is függ ezektől az elemektől.

Téli delelési magasság mellett érvényes ajánlások déli tájolású házak esetében:

Anyag- színhasználat

Anyaghasználat vonatkozásában itt az egységes **tömésfalak**, **kőfalak** jellemzőek. A **fadeszkás oromzat** ma már igen ritka a településen. Ennek ellenére, amennyiben az illeszkedik épületünk jellegéhez, javasolt a fa használatának beemelése kerítések, kapuk, szegőlécek esetében is.

A deszkaoromzat megőrzésre, továbbörökítésre érdemes, **kerüljük azonban az oromzat fedetlen OSB lappal való beépítését!**

Mindig ügyelni kell a túlzottan eklektikus megjelenés elkerülésére. Amennyiben többféle anyaggal kívánunk kísérletezni, kövessük azt az egyszerű szabályt, hogy a nehezebb kő, téglalentre kerüljön, felfelé haladva pedig csökkenjen épületünk súlya. Részben ezért is kerüljük például a homlokzati és főfalak faléces borítását. A településen maga a **bontott téglal** a kerítéseknel, kéményeknél is többször megjelenik. Ezt üdvösnek tartjuk.

Javaslatok: kerülendő a természetes anyagoktól eltérő, archaizáló, műköves berakás, a csempe és vakolatlan betonfedés, továbbá a homlokzattal és nyílászárókkal nem harmonizáló festés!

A fugázatlan kő és téglá kellemes hatást kelt, azonban a fedetlen gázbeton, mely jellemzően lábazatok, kerítések alkotóeleme minden esetben kerülendő.

Légvezetékek

Sajnos e településen is problémát jelent, hogy az utcák esztétikai képét jelentősen rombolják a légvezetékek és beton tartóoszlopaik. Érdeemes lehet megvizsgálni, idővel ezeket hogyan lehetne más településekhez hasonlóan itt is földkábelekkel kiváltani. Ez már csak azért is megfontolandó, mert sokszor új vezetékek telepítésénél már eleve csak ilyenek létesítését engedélyezik.

Fényszennyezés

A település jellegéből adódóan a közcélú világítások, közterületek megvilágításának ereje 22 óra után csökkenthető. Ennek figyelembevételével a magánjellegű megvilágításokat is érdemes úgy tervezni, hogy, amennyiben létük nem indokolt, esti órákra akár teljesen meg lehessen őket szüntetni. Figyeljünk továbbá arra is, hogy ne használjunk 3000K feletti hideg színű fénykibocsájtó forrásokat, továbbá szórásirányuk pedig fentről-lefelé történjen. Szükség esetén terelőernyőket is használjunk, hogy ne zavarjuk a közlekedőket!

Településközponti területek, egyéb zöldfelületek

Nyílászárók, homlokzatok

Az ablakok jellemzően függőlegesen állnak, osztottak, fa kerettel rendelkeznek. **Amennyire lehetséges, kerüljük a redőnyhasználatot!** Ilyen árnyékoló használata esetén pedig mindenképp törekedjünk a redőnytok süllyesztésére, beltéri elhelyezésére, esetleg fa kivitelezésre, vagy legalább fahatású színhasználatra!

Javaslat: nagyobb összefüggő felületek helyett törekedjünk több kisebb nyílás kialakítására!

A Levendula-ház helyes nyíláskiosztása:

Utcabútorok, közjóléti berendezések, egyéb építmények anyaghasználata

Az épített környezet alakítását, gazdagítását elsősorban fa felhasználásával kell végezni, de felületkezelt fém, terméskő és tégl, valamint a játszótéri berendezéseknél természetesen műanyag is használható.

Fedett pavilonok, padok esetében ragasztott zsindely helyett javasolt a kerámiacserép használata.

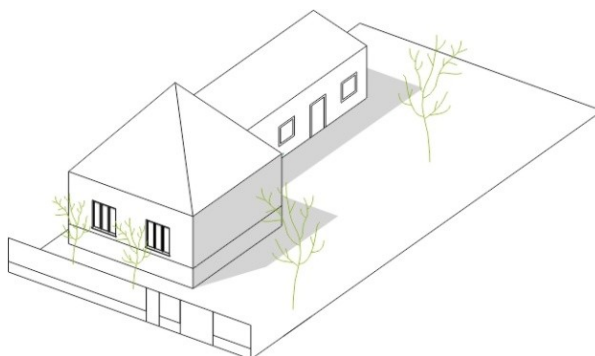
Speciális zöldfelülete minden településnek a temetőterülete. Mivel ez itt is a falu szövetétől elkülönülve helyezkedik el, fontos a megfelelő árnyékolás és a közjóléti berendezések helyes tervezése. A folyamatos fejlesztés segít abban is, hogy nyugodt, egészséges környezet fogadja a szertartásokra érkezőket, megemlékezni vágyókat.

Átalakuló falu

Telepítés

Az átalakulás, megújulás következtében létrejött négyzet alaprajzú átépítés, sátoztetős típusházak esetében ajánljuk a lakóépület fő tömege által takart hozzáépítést, „L” alaprajz kialakítását, mely az utcai homlokzat rendjét sem töri meg, továbbá illeszkedik a jelenlegi települési és térségi arculathoz.

Magasság

Az 1980-as és 1990-es évek kétszintes családi házai oldalukkal az utcára néznek, így tetősíkjuk kevésbé töri meg az utcaképet.

Oromzat, héjazat

A tetőtér beépítésének kérdéséhez visszatérve a homlokzatképzés szempontjából fontos, hogy **ablaknyílásokat utcai oromzaton lehetőleg ne hozzunk létre**. Az ugyanis a kialakult arányok és a magasságérzet nem kívánt megváltozásával jár. **Ugyanez vonatkozik az erkélyekre is, gondolkozzunk inkább a homlokzatba süllyesztett loggia, előtér kialakításában!**

Az oromzatos házak sajátossága, hogy e forma lehetőséget biztosít **jellemző részletek, homlokzati padlásszellőző ablakok** kialakítására is. Ezek egyszerű nyeregtetős házak esetében jellemzően kettős téglalap alakúak. **További jellemzőjük lehet, hogy együtt járt velük az építés, felújítás évének, esetleg az építtető, építő monogramjának megjelölése is.** Ezek a részletek azonban itt már eltűnőben vannak, érdemes ezért ötleteket meríteni a szomszédos települések meglátogatásával. A hagyományok ilyen természetű újjáélesztése az egyének feladata.

Jellemző részlet a fém héjazati padlásszellőző is.

Az apró, tető síkjából kiemelkedő nyílások ma is meghatározó arculati elemek. Lehetnek egyszerűek, vagy akár enyhén díszítettek is. Jellemző színek a szürke, a piros és a zöld.

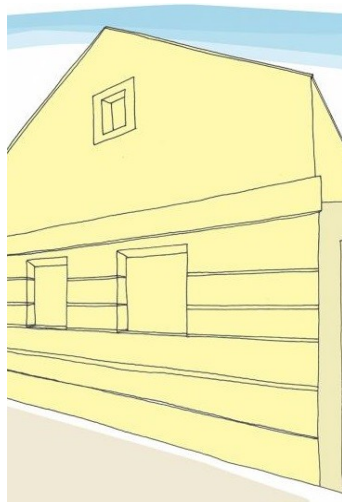
Homlokzat, vakolatarchitektúra

A helyi lakosság bár alapvetően az egyszerű vakolatarchitektúrát részesítette előnyben, azonban néhány módosabb család a közeli településeken is látható polgári megjelenést kölcsönzött lakóházának. A homlokzaton így egyes lakóházak esetében megjelentek a klasszicizáló minták, vonalak.

Védett polgári lakóház visszafogott klasszicizáló díszekkel, fehér főszínnel, hozzá illeszkedő homogén, világos héjanyaggal, megfelelően tervezett közterülettel és hagyományos telekhatárral:

Vásárosmiskén is megjelenik a városias, historizáló építkezésre jellemző, **kváderköves díszítés**. Ezek a díszítések szintén megőrzendők, de kerülendő az ilyen, vagy az ehhez hasonló ma divatosabb egyszerű vízszintes sávozásos megoldás.

Nyílászárók

Nyílásritmus vonatkozásában lakóházak esetében alapvetően a páros elhelyezést javasoljuk ott, ahol nem a klasszikus hármastagolás a jellemző, **nyíláskiosztás** tekintetében pedig az osztott álló téglalap formátum tekinthető hagyományosnak. Ahogyan a homlokzatot és az oromzatot, úgy az ablakokat, kapukat sem díszítették túl az évek folyamán a helyiek. **A zsalugáter, spaletta szintén hagyományos forma, mely ma is igen kedvelt, ráadásul a redőnyöknél kellemesebb és esztétikusabb megoldások.**

Amennyire lehetséges, kerüljük is a redőnyhasználatot, ilyen árnyékoló használata esetén pedig mindenképp törekedjünk a redőnytok sülylesztésére, beltéri elhelyezésére, esetleg fa kivitelezés, vagy legalább fahatású színhasználatra!

Fent belső redőnytokok, fa színek, megfelelő kontúrok:

Kerítések, kapuk

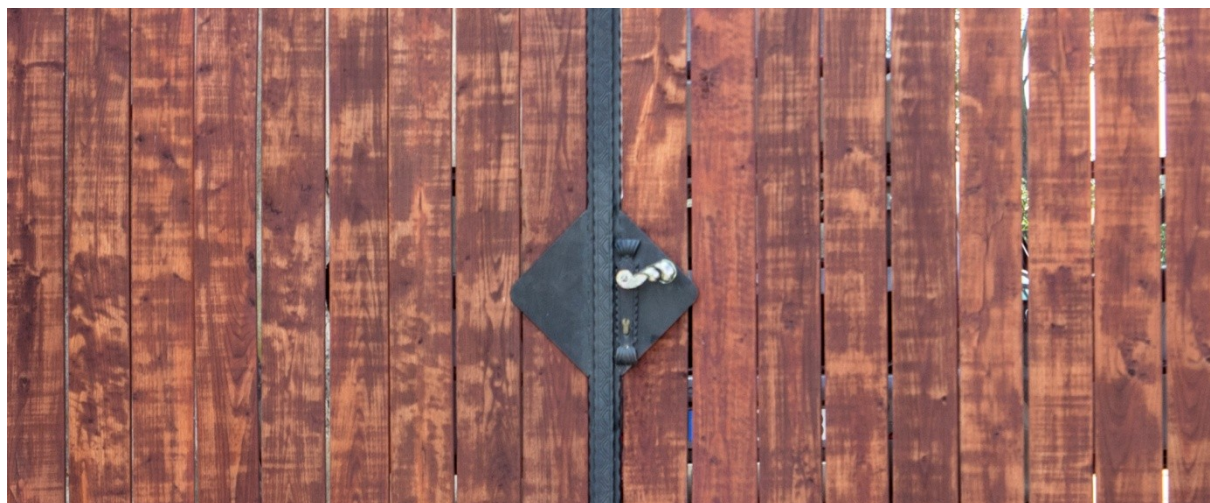
Lakóterületeken a tömör kerítéseknek is több fajtája ismeretes. Szintén tágabb térségben így itt is elterjedt a betonkerítés, de a hagyományos kőkerítés megismertetése és megőrzése az igazán fontos feladat.

Ez utóbbiak jellemzően a homlokzat, ablakok feléig magasodnak, egyenes futásúak, nem lejtenek, kapuzatuk erőteljes tömeghatású oszlopokkal rendelkezik. **A bejárat kiskapuk jellemzően szintén egyenes áthidalással kapcsolódnak a ház falához:**

A kapuzat ritkábban ívelt futású, ma már inkább egyenesre vágott, de mindenképpen függőleges falécezésű, vagy kovácsoltvas. **Különösen kerülendő az üdülőterületekre, esetleg kertvárosias lakóterületekre jellemző vízszintes, vastag léces áttört forma.**

Új házak:

Zöldfelületek, utcakép

Intenzívebb, már-már kertvárosias igényű átalakulás esetén az utcafrontok zöldfelületi fedése is megnövekszik, változatosabbá válik, némileg beszűkülhet ez által a települési tér. Ennek elkerülése a nyitott, széles utcákkal rendelkező faluban kiemelten fontos.

Átalakuló, kertvárosias területek jellemzői a többszintes cserjés, nagy arányban örökzöld növényeket alkalmazó közterületalakítás, ami a kerítés anyagára is hatással lehet. Mindenképp kerüljük azonban a magas, épületünk tömegét takaró, falszerű sövény, vagy tujasor alkotta kerítést!

Megfelelő méret és példás anyaghasználat:

Alacsony sövény a nem zavaró, magasabb zöldre festett drótkerítés mögött, településkarakterhez illeszkedő mellékrendeltetésű építmény:

Szőlőhegyek:

Telepítés

Az épületek többnyire az utak, dűlők mentén, vagy a földterületen szabadon állnak attól függően, hogy a domborzati viszonyok hol a legalkalmasabbak. Így előfordul, hogy **sűrűbb a szomszédos házak szabályos kis utcákat alkotnak, de az organikus megjelenés a mérvadó.**

A szabadon álló présházak egymáshoz való illeszkedése, a hagyományos megoldások továbbörökítése és az egységes megjelenés, arculat kialakítása kiemelt feladat a település életében.

Támfalak

A terepadottságok miatt sok helyen szükséges támfalak kiépítése. Ennek formája a jellemzően beton alappal rendelkező, dróthálóval összefogott kövek helyett ajánlásunk szerint **bazaltköves, vagy egyéb** termésköves megoldás legyen.

Vakolatarchitektúra, héjazat.

Mivel polgárosodott német lakosság csak nagyon kis számmal volt jelen a faluban, a présházak nem tükrözik az ő igényeiket, **az épületek díszítetlenek, főszínük a fehér.** Mivel részben természetvédelmi területekről van szó, az egyszerű színezés kifejezetten ajánlott, továbbá amennyire lehetséges, héjazatok vonatkozásában is törekedjünk natúr kerámiacserepek használatára.

Utcabútorok, közjóléti berendezések, egyéb építmények anyaghasználata

Az általános előírásoknak is megfelelően minden esetben kerülendőek a tájidegen műtárgyak, tájképet zavaró, táji potenciált degradáló létesítmények. **Törekedjünk a tájba és a település arculatához is illeszkedő, megfelelő megjelenésű, az élővilágot és a tájképet sem zavaróan elhelyezett, természetes anyagokból épülő tereptárgyak, épületek, építmények létesítésére.**

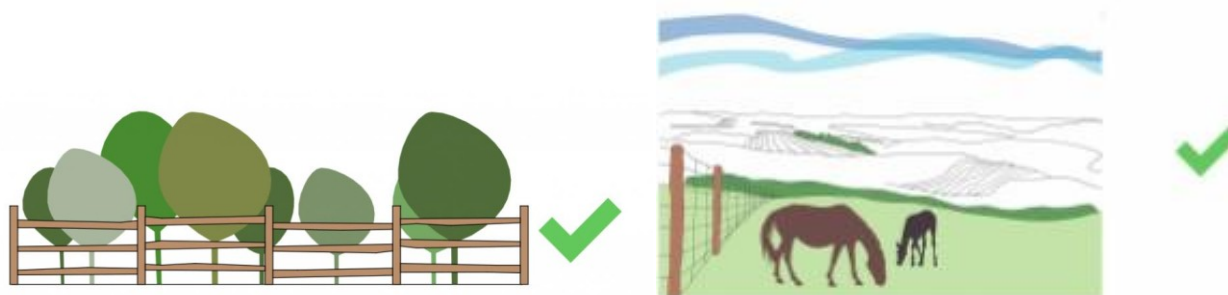
Szorgalmazzuk a gazdálkodáshoz köthető használati tárgyak esztétikus szerepeltetését, megjelenítését is.

Egyéb külterület:

Vásárosmiske külterületén számos földútszakasz járható, kerékpározható. Ennek következtében **közjóléti berendezések**, mint például paddal ellátott, esetleg fedett pihenőhelyek kialakítása az aktív kikapcsolódást keresőket kiszolgáló **ökológiai szemléletű** fejlesztésének szempontjából is fontos lehet. Érdeemes lehet továbbá a környezeti viselkedéskultúráról és az erdei- valamint kerékpáros közlekedés szabályairól is több helyen információs táblákat kihelyezni, ezzel is segítve védett és értékes területek állapotának megőrzését.

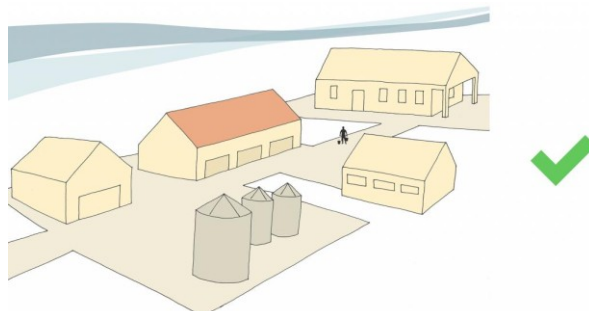
Kerítések

Erdőterületen kerítést létesíteni csak ideiglenesen, természetvédelmi, vad- és erdőgazdálkodási célból lehet. Ennek formája leginkább drótfonatos vadháló legyen.

Ipari, gazdasági üzemterületek

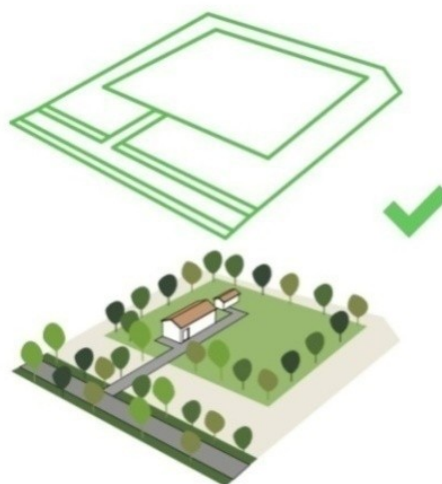
Amennyiben lehet, főként új építkezések, átalakítások esetében törekedni kell a kézikönyvben korábban megfogalmazott településkaraktert leíró, meghatározó tömegalakítási módok, térformáló megoldások, színek, zöldfelületi ajánlások, zajtovábbá fényszennyezési korlátozások követésére.

A jellemzően lemezes anyagú ipari csarnokok, széles fesztávú üzemek esetében az elterjedt kék szín helyett használjunk középvrös, vagy még inkább a tájba illő zöldes, vagy semleges földszíneket.

Zöldfelületek

Ügyelni kell az üzemterület, telephely védelmi szempontból megfelelő **keretező és takarófásításának** megőrzésére, fejlesztésére!

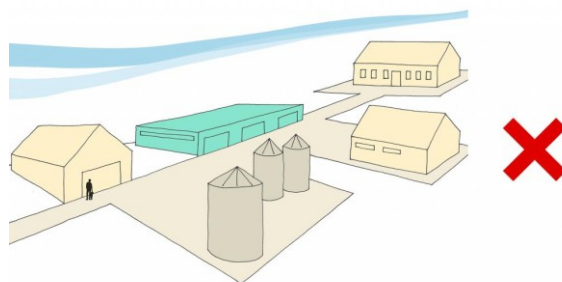

Anyaghasználat

Fém felépítést csarnoképületeknél is csak abban az esetben használjunk, ha az valóban indokolt!

Tetőforma, tetőhajlásszög:

Lapos, illetve fűrészfog tetőt csak abban az esetben használjunk, ha az az áthidalni kívánt távolságok méretéből adódóan indokolt!

Kerítések

A magas tömör kerítések csak különösen nagy értékű vagyon védelme szempontjából tekinthetők indokoltnak. Javasoljuk a településen is megszokott átlátszó drótfonatos és a szintén nagyobb területek határolására való vízszintes fadesszkás, léces megoldásokat. Drótfonatos kerítésünk oszlopait igyekezzünk faanyagból összeállítani.

ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

E gondolatébresztő fejezet célja a teljesség igénye nélkül bemutatni a település kézikönyvben még nem ismertetett további általános jó példáit, különös tekintettel az új építkezésekre, felújításokra, támpontokat, ötleteket adva a jövőben itt tervezők számára. E fejezet további bővítése elsősorban az itt élők feladata.

Népi lakóház markáns oromzattal, harmonizáló pasztelles színekkel, falusias kerítéstípussal:

Jellemző részletek, azaz a padlásszellőzők és a párkány megőrzése, továbbá redőny elhagyása:

Enyhe klasszicizáló díszítések, eredeti natúrbarna héjazat, helyes zöldfelület tervezés:

Egységesen felújított nyugodt nyeregtető, vakolatminták meghagyása:

Módos parasztház hangsúlyos bazalt oromzattal:

Fő és melléképítmény egységes megjelenése:

A vegyesbolt színével, megfelelő kontúrjaival és egyszerű feliratával jól illeszkedik a településképhez:

Apró, de annál jelentősebb részlet, az esővíz elvezető festése. Így elkerülhetők a fémesen csillogó, rozsdás felületek, melyek nagymértékben képesek rontani egy épület összképét:

Sátortetős ház hagyományosan egységes, letisztult felújítása. A közterületen alacsony gyümölcsfák:

Modernebb felfogású újragondolás a természetes anyagok kihangsúlyozásával:

Bontott téгла esetében különösen szép tud lenni egy-egy egyedi darab beépítése is:

Fiatál ház terméskő lábazattal, helyes nyílásritmussal és kiosztással, rendezett közterülettel és harmonikus natúr színekkel:

Vastag szürke lábazathoz illő napsárga főszín, egyedi áttört kapuzat:

Egyedi, akár saját készítésű, épületünkhöz illeszkedő házsámok, névtáblák, postaládák, jelképek, egyéb használati tárgyak utcabútorokként történő használatával barátságosabbá, kifejezőbbé varázsolhatjuk otthonunkat és az utcát:

JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

7

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Az utcabútorok, tereptárgyak, térplasztikák, installációk elhelyezésének, kialakításának illeszkednie kell a község és közterületei karakteréhez, arculatához. Ügyelni kell a helyes méretarányok megtartására is! Amennyiben lehetséges, ezek esetében is igyekezzünk helyi, természetes anyagokat használni!

Ilyen sajátos építményfajták lehetnek még többek között: a hirdetőtáblák, cégérek, információs- és jelzőtáblák, padok és ülőhelyek, pavilonok, kerékpártárolók, hulladékgyűjtők, utca- és közterületnév táblák.

Ipari emlék, tűzoltókocsi az 1900-as évek elejéről:

Egységes utcanévtáblák:

Buszváró természetes anyagok használatával, a dunántúli háztípus formáinak használatával:

Információs és turisztikai táblák:

Kerekeskút, a közterületek, közparkok kiegészítője. Jól jelzik, melyek adott település legidősebb területei:

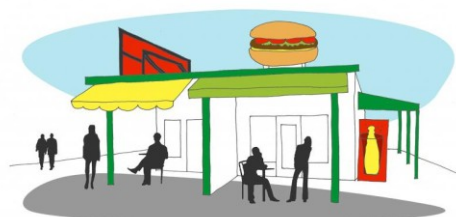
Táblák, feliratok:

Reklámtáblák megvilágításakor vegyük figyelembe a fényszennyezés csökkentésére vonatkozó általános javaslatokat!

Ne használjunk villogócsöves, zavaró frekvenciatartományú fényeket!

Reklámfelületeink, cégtábláink, egyéb információs és hirdetőberendezéseink, mint a bemutatott egyedi házszámok esetében, illeszkedjenek épületünk homlokzatához és a településarculathoz is. Kerüljük a túlzottan összetett, túlméretezett megoldásokat, a gyöngyház, csillogó és fémes felületeket.

EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

Napelemek, napkollektorok

Magyarországon is egyre elterjedtebb a napenergia felhasználása. A hőt fejlesztő napkollektorok mellett az energiatermelő napelemek településképi szempontból kevésbé zavaró kialakításúak, ám minden esetben **igyekezni kell az utcafronttól távol, ha lehet akár hátsó mellékrendeltetésű épületeken elhelyezni ezeket a paneleket.** Településkép védelmi szempontok figyelembevétele miatt a tető síkjától maximum tíz fokos szöget bezáró módon, egységes tömbben szereljük fel energiatermelő egységeinket.

Parabola, légkondicionáló, parapet szellőző, riasztó

Az utcai homlokzatra ne tegyünk parabolaantennát, légkondicionáló berendezés külső egységét, illetve ha lehet parapet szellőzőt és turbó kazán kivezető kéményét se, valamint közművezeték se helyezzünk el közterületről látható módon! Ezek ugyanis mind megbontják a homlokzat, tornác egységét, még akkor is, ha egy minden egyéb szempontból szépen felújított, megőrzött, vagy akár új építésű épületről beszélünk. Ezeket a tárgyakat, ha csak nem különösen indokolt más megoldás, a ház hátsókert felé néző falfelületére szereljük fel.

A riasztóberendezések külső egysége a legszebb homlokzat látványát is el tudja csúfítani. Nem javasolt a berendezést a főhomlokzat közepére helyezni.

VÁROSÖKOLÓGIA Bt.

Készült Vásárosmiske község Önkormányzata megbízásából, a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan

Polgármester: Ivánkovics Ferenc

Főépítész: R. Takács Eszter

Szerzők: Virág Attila, Tóth Norbert, Pabar Ágnes

Fotók: Tóth Norbert

Drónfotók: Városökológia Bt.

Ábrák: Tóth Norbert; Lechner Lajos Tudásközpont Nonprofit Kft.; Fenntartható fejlesztés - várostervezési útmutató; szerk.: Lukovich Tamás - Mogyorósi Katalin, TERC Budapest, 2013; BME Lakóépülettervezési Tanszék

Grafikai tervezés:

lefties
DESIGN

A kiadvány a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. védelme alatt áll.

